

ARANY TROMBITA.

(Mulattató képes melléklet a „Népszázlója“ 43-ik számához.)

A mi a baloldalon történik.

(Vége.)

Miután Tisza és Csernátóy egy pár év előtt nyíltan, határozottan és ünneplésesen kijelentették, — hogy addig, míg biztosítva nem lesznek, miszerint a közösi törvények megváltoztatására törvényjavaslatot nem nyújthatnak az országgyűlés elé, a kormányzásra nem vállalkozhatnak és nem fognak vállalkozni soha, és miután ez a „soha“ ime most öt rövid évre redukálódott, kétségtelen, hogy fontos okok lehetnek azok, melyek az elvek feladására kényszerítették őket.

Csernátóy elő is sorolja az „Ellenőr“ben az okokat, melyek ráparancsolják az ellenzékre, hogy a közösi törvények megváltoztatásának biztos kilátása nélkül is kormányra lépjen a jelenlegi alapon. Egyik ok erre szerinte az:

„mert a jobboldali miniszterium a jelenlegi alapon sem tud kormányozni üdvösen, az ország érdekeinek megrontása nélkül.“

Tehát lehet ez alapon is üdvösen, az ország érdekeinek megrontása nélkül kormányozni? A kérdésre mi nem felelünk, megfelelt erre maga Csernátóy egy pár év előtt hatalmasan, midőn 1869. márcz. 4-én ugyancsak az Ellenőrben ezeket írta:

„Komoly meggyőződésünk az, hogy a jelenlegi alap megváltoztatása előtt — vagyis a delegatió és közös miniszteriumok eltörlése és a nemzeti hadsereg önállósága nélkül teljes lehetetlen arra gondolni is, hogy a közterhek könnyebbülhessenek, államjogaink biztosítassanak, népünk miveltsége emelkedjék s mind ezek folytán az elégedettség elemei kevésbülhessenek.“

Midőn Csernátóynak is az a komoly meggyőződése, mikép állithatja akkor ugyanó, hogy lehetne ez alapon üdvösen, az ország érdekeinek megrontása nélkül is kormányozni? Mikép lehetséges az, hogy ő kormányozni kész azon az alapon is, melyen saját komoly meggyőződése szerint is teljes lehetetlen még csak gondolni is arra, hogy a közterhek könnyebbülhessenek, hogy népünk miveltsége emelkedjék?

De hát ha lehet a jelenlegi politikai rendszer mellett is üdvösen kormányozni, miért nem vállalkoztunk arra már eddig is? Vagy eddig nem tudta Csernátóy, hogy lehet, s csak most jött arra a meggyőződésre? De hát ki áll érte jót, hogy a jövő évben nem jön-e ismét más meggyőződésre? s ha elég együgyűek volnánk öt követni, vajjon nem válnék-e nevetségessé egész politikánk, mely kapkod ideoda, minden irány és elv nélkül. A kpolitikai vezérszerepre vállalkozik, attól megvárunk annyi államférfiúi képességet, hogy tovább lásson orránál s ne hirdessen az országban oly politikát, melyet a másik évben már megtagad.

A másik ok, hogy miért kell az ellenzéknek a közösi törvények megváltoztatásának biztos kilátása nélkül is kormányt vállalni a jelenlegi alapon, Csernátóy szerint az:

„mert az alkotmányos ellenzéknek nem az a feladata, hogy nézze, miként válik rosszabbá egy adott helyzet, hanem feladata az, hogy ezen bár-

mennyire hiányos, de adott helyzetben javítson mindig, teljes erejével.“

Alább ismét így ír Csernátóy:

„mert ezen létező helyzet terén kér, vár, követel segélyt, javulást, irt mindennapi, prózai nyomorára, romlására, szenvedéseire millió család, kiknek nem elég az, hogy pompás, üres, eredménytelen frázisokkal declamálják el önök a közjogi ellenzék jövődöbéli áldásait.“

Nem képes így elítélni senki, a mint e néhány sorban maga elítéli Csernátóy önmagát, elítéli egész eddigi működését. És Csernátóy meri azt mondani, hogy a közjogi ellenzék követeléseinek hangoztatása üres frázisokkal való declamálás. Mit gondoljon most az, a ki Csernátóy hat évi hírlapirói működésében egy komoly férfi törekvését vélte. Komédia volt az egész? Üres, eredménytelen frázisokkal való declamálás?

Csernátóy az adott helyzet terén kíván javulást hozni a nép nyomorára,

„mert azzal — ugymond Csernátóy — hogy önök örökösen tiltakoznak az 1867-iki 12. tcz. ellen, az ország helyzetén nem könnyitenek egy hajszálnyit sem, az adózó nép vállairól nem vesznek le egy helyinyi terhet sem.“

Tehát Csernátóy hiszi, hogy ha nem tiltakozunk örökösen az 1867. 12. törvény ellen, s kormányra lépünk, a jelenlegi alap föntartása mellett, akkor javithatunk az ország helyzetén, s az adózó nép vállain megkönnyithetjük a terhet is?

Hitvány ámitás az egész! Azt mondta erre maga Csernátóy, midőn 1869-ben józsefvárosi választói előtt beszédet tartván, ott kijelenté:

„Hogy mindaddig, míg az 1867-iki alapon állnak, a terhek oly biztosan fognak szaporodni, mint kétszer kettő négy... E szempontból indult ki az ellenzék, folytatá tovább Csernátóy, midőn azt követelte, hogy a közjogi alapot meg kell változtatni, mert különben az egyik veszedelem folytonos, a másik pedig el nem hárítható, a mostani állapot föntartása mellett lehetetlen lévén megváltoztatni az ország terheit.“

Csernátóy mostani elve szerint az ellenzék feladata: javítani az adott helyzetet? Nagyon helyes, de hát mit jelent az: javítani az adott helyzetet? Megváltoztatni vagy megszüntetni mindazt, a mi ez adott helyzetben nem jó, káros és veszedelmes az ország érdekeire. Megszüntetni a delegatiót, megváltoztatni a hadsereg jelenlegi nemzetellenes szervezetét, eltörölni a közös miniszteriumot. De Csernátóy ezt nem kívánja, s enélkül mese minden beszéd, mely az adott helyzet javításáról fecseg.

Hogy mi az ellenzék feladata, azt megmondta nekünk Csernátóy röviden, de correct, így:

„A feladat helyesen csak egy lehet: megállni szilárdan, ingadozás nélkül az eddigi jónak bizonyult alapon, s kerülni mindent, a mi által a jobboldali politikával solidaritásba jöhetnénk.“

És ha elfogadná a párt Csernátóy mostani nézetét, ugyan miben különböznék a jelenlegi jobboldaltól? Egy hajszálban sem. Be kellene mennünk a delegatióba, fön kellene tartanunk a birodalmi közös kormányzatot, s meg kellene szavaznunk

ujjoncait és költségeit a feketesárga zászló és német vezényszó alatt álló egységes osztrák hadseregnek. Sőt többet. Abban a pillanatban, melyben Csernátóy nézete alapján elfoglalná pártunk a kormányt, rögtön egy erős ellenzékkel állnánk szemben. Ennek támadásai ellenében — nagyon természetes — védelmezni kellene álláspontunkat. Védelmezni kellene a delegatiók „idétlen intézményét“, azt a delegatiót, melyet eddig szakadatlanul üldöztünk, azt a delegatiót, mely Csernátóy szerint „megférhetetlen a valódi önkormányzat józan fogalmával“. Védelmezni kellene a közös miniszteriumot, melyet eddig folyvást támadtunk, s mely Csernátóy szerint „hazánk államiségának nevetséges kigunyolása“.

Igazán, fölséges komédia lenne, melynek láttára azonban nem mosolyogna, hanem lelke mélyéből megvetne bennünket Magyarország komoly lelkiismeretű választó polgársága.

Nem consortium vagyunk mi, mely azt lesi, hogy tagjainak uraskodási sovágásait kielégítve minél előbb s minden áron hatalomhoz jusson, hanem vagyunk nagy politikai párt, elvekkkel — s hazafias kitartó törekvéssel ez elvek érvényesíthetése.

Alkotmányos államban elveket képviselő hazafias pártoknak nagyon világos az állásuk. Nem kell ahoz kommentár. Megmondta azt Csernátóy röviden s határozottan, hogy mit kell csinálni pártunknak, ha többségre jut: „Vagy felhatalmaztatik a közösi alap eltörlésére törvényjavaslatot terjeszteni az országgyűlés elé — s ez esetben, létjoga a kormányon igazolva lévén első tette által, fog kormányozni; vagy a miniszterium alakítására teendő föltételei visszautasítatnak a király által — ez esetben marad továbbra is az ellenzék álláspontján, szemben a minoritás miniszteriumával.“

A harmadik ok, melyért ellenzéki hitvallásunknak többször említett pontja — tudniillik a kormányra léphetésről szóló pont — jelenlegi értelmezésében fön nem tartható, elejtendő az, ugymond Csernátóy, „mert általa elzárjuk magunkat a kormányrajutás lehetőségétől“.

Tehát Csernátóy nézete szerint nincs meg a lehetőség, hogy a baloldal eddigi politikai hitvallásának teljes föntartása mellett kormányra juthasson. Nem juthat kormányra még akkor sem, ha a nemzeti akarat alkotmányos törvényszerű uton többségre emeli a törvényhozásban.

Mit akar ezzel Csernátóy mondani? Hisz ez azt jelenti, hogy a baloldal eddigi hitvallása mellett nem volt kormányképes. — S ha föntartja hitvallását, nem lesz kormányképes ezután sem.

Hát ezen alkotmányellenes, otromba és hazug tant, melyet a jobboldal bérencz firkászai ép oly galádul mint bután évekig használtak ellenünk, most Csernátóy is magáévá teszi? Csernátóy, aki annyi erélylyel s a megvetés oly mély érzetével verte vissza e gonosz és hazug állítást, most maga erősíti meg? Ma, midőn a jobboldal fogadott legényei már belesömörlettek ez élhe-

tetlen nyomorult tan hirdetésébe, ma Csernátóny veszi fel és folytatja: hogy a baloldal elzárja magát a kormányrajutás lehetőségétől, ha a hat éven keresztül sértetlen főtartott politikai hitvallásának egyik lényeges pontját el nem ejti? Megdöbentő az a frivolitás, melyet hazánk ügyeinek kezelői az elvi harcok terén a fegyverek megválasztásában tanusítanak.

Másfél év előtt, midőn a jobboldali sajtó hirdette azt, amit most Csernátóny hirdet, maga Csernátóny többi között a következőket írta:

„A jobboldal annyira érezte eredeti bűneinek terhes voltát és kimaradhatatlan szüleményeit, hogy nem reménylheté fenmaradásának tartósságát csak azon esetre, ha valamiképen kormányképtelenség hírébe hazudozhatja a baloldalt, s csak addig amíg ezen koholmányára iránt kizsákmányolhatja a nép hiszékenységet, s az udvar bizalmát.“

„A néppel elhitetni törekednek, hogy baloldali kormány nem is lehetséges, mert hát a fejedelem nem jó szemmel nézi a közjogi ellenzékét s nem bizná ezen párt vezérűaira a kormányzatot, ha mindjárt törvényhozó többség által támogatná is őket az ország érzelme és akarata.“

„Ebből áll a kormánypolitika azon fogása, mely föltalálta és hirdeti, hogy a baloldal nem kormányképes s igyekszik ezt elhitetni felfelé is, lefelé is a legbutább gonoszsággal, nem gondolva meg legkevésbé is az otromba ámtás sikerének kimaradhatatlan következményeit.“

Helyesen beszélt Csernátóny. Bizony otromba ámtás, az egyéb, azt mondani, hogy a baloldal — politikai hitvallásának teljes épségben főtartása mellett — elzárja magát a kormányrajutás lehetőségétől.

Vétkezik Csernátóny, hogy ily hazugságokat terjeszt. Vétkezik, hogy e hazugságok terjesztése által a pártot elidegeníteni akarja eddigi politikai hitvallásától.

És itt lehetetlen, hogy megbotránkozással ne emlékezzünk meg Tisza Kálmán ostendei leveléről, mely f. év szept. 3-án jelent meg az „Ellenőr“-ben.

„Jerikó falai nem omlanak le már semmi kiabálásra“ — írja Tisza Kálmán.

Mi ez? Kinek szól ez? Csak nem azt akarja jelenteni, hogy egy nemzet állami önállóságára törekvő jogos követeléseinek hangoztatása pusztán lárma, merő kiabálás. Hiszen ha ez nem egyéb kiabálásnál, akkor Tisza Kálmán sem volt egyéb, mint egy kiabáló csapatnak legjobban kiabáló vezére hat esztendeig. Mit teszünk mi most? Nem egyebet, mint a mit tettünk hat esztendeig. S a hat esztendő alatt Tisza Kálmán is ugyanazt tette, amit mi — követelte a nemzet jogait, csak hogy nagyobb erélylyel és több tehetséggel — mint mi. Hát ez kiabálás? Vagy hát hat esztendeig lehetett kiabálni? hat esztendő volt határidőül kitűzve arra, hogy Jerikó falai leomoljanak, s ha nem omlanak le, akkor abban kell hagyni a kiabálást. Hát nem komoly harc, csak lárma volt-e egész politikai működésünk, melynek rendezői most fujják a takarodót, mert hát a kiabálás nem használ semmit. Kétségbeejtő nyilatkozat egy vezér ajkáról. Megdöbent a könnyelműség, melylyel egy pártvezér ily lealázólag, ily hitványnak itéli el saját és pártja egész multját és működését a világ előtt.

De nem addig van az. A zászlót sárral dobálni nem engedhetjük senkinek, mert e zászlóhoz Magyarország teljes állami önállóságának elvei vannak fűződve, azok az elvek, melyekre eddig esküdtünk, és esküdni fogunk ezután is, mert ez elvek, nemcsak akkor jók és üdvösek, ha Tisza Kálmán

és Csernátóny vallják, hanem jók és üdvösek maradnak még akkor is, ha már ők nem vallják.

Ha Tisza Kálmán megunta a kiabálást, hagyja abba. Mi nem kiabáltunk soha, hanem férfiasan, erélylyel és ingadozás nélkül követeltük nemzetünk állami szabadságát, s mindazt, amire az országnak szüksége van és ezt tenni fogjuk ezután is, erélylyel és kitartással, bármily idegesség gyötörjön is némelyeket az egyenes szó határozott hangoztatására.

„A következetesség abban áll, hogy ne tegyünk le a szándékról a vár bevétele, vagyis kép nélkül szólva, hogy ne tegyünk le elveink valóításának szándékáról“ — írja tovább Tisza Kálmán.

Alássan köszönjük a jó szándékot, de azzal még nem lakott jól senki. Valahány jobboldalival találkoztunk, mind csak arról beszél, hogy mennyi „jó szándék“-kal vannak tele, de a tömérdek jó szándékból még nem volt egy garas ára haszna sem az országnak. Egy mákszemnyi tett többet ér száz zsák jó szándéknál, mely tapasztalás szerint soha sem szokott tette válni. A mi zászlónkra nem az van írva, hogy: „jó szándéku párt“, hanem az, hogy Magyarország állami önállóságának föltételeit mindenek előtt visszaszerzendő párt vagyunk, és ha e föltételeket nem akarjuk biztosítani még majoritásunk esetében sem, akkor nem használtunk az országnak semmit minden jó szándékunk mellett sem.

A jobboldalon 1867 és 68-ban, midőn az ellenzék folytonos és erős támadást vitt a közösügyi alap ellen, szóról-szóra azt mondták, a mit most Tisza Kálmán mond: Hogy a szerzett tapasztalatokon okultak.... a haza ügyének jobbra fordítását, ha egy eljárási módon nem lehetett, máson is megkísérteni hajjtják, mert hát az ő szándékuk is az, a mi minden becsületes magyar emberé, hogy Magyarország állami önállósága biztosíttassék.

A jó szándék azonban sohasem lett több mint jó szándék s Magyarország önállóságától messzebb vagyunk, mint voltunk a kiegyezés megkötésekor.

*

Szeptember 21-ke 1872-ben, midőn Csernátóny kormányképségi új elméletét nyilvánosságra hozta először, fordulópontot képez Csernátóny egész politikai életében. E szerencsétlen nap, mint lidércnyomás nehezedik rá s következetlenségéből elienmondásba viszi itt is, amott is. E nap óta nem tud Csernátóny sem következetes lenni, sem logice gondolkodni.

Ott van kérem a 48-as párt. Anélkül, hogy én most e helyen saját részemről véleményt akarnék nyilvánítani a 48-as párt politikája vagy eljárásáról, csupán Csernátóny nézetei változandóságának illusztrációjául hozom fel a következőket. Ha Csernátóny végig futja elméletében mindazt, a mit legujabban s az elmúlt egy pár év alatt a 48-as pártól össze-vissza irt és mondott, lehetetlen, hogy Csernátóny be ne lássa, miszerint komoly ember az ő politikai véleményeire immáron semmi súlyt sem fektethet.

Emlékezhetik Csernátóny, hogy ne emlékezzék, — hiszen minden esztendőben ismételte — mennyire kívánatosnak tartotta az ellenzék két árnyalatának egyesítését, és mennyire nem látott okot a különmaradásra.

„Fogadj isten“ czim alatt 1868. vége felé azt írta volt a 48-as párthoz, hogy:

„az ellenzék tömörülését, egyetemes működését, s fegyelmi szilárdságát tartja azon első föltételnek, mely nélkül közös elveink diadalát csak egy szerencsés véletlentől reménylhetnők“

„ha én a „Magyar Ujság“ köréhez tartoznám, már a mult tavaszon tettem volna indítványt a baloldal egysége érdekében.“

Őszintén szólottam s ad rem, mert lelkemből ohajtom egyesülését mindazoknak, kiknek közlönyeik a „Magyar Ujság“, „Hazánk“ és „Hon“.

Csernátóny a bihari pontokat tekintette oly alapnak, melyen az ellenzék mindkét árnyalatának egyesülni kell.

1869. nov. 23-án az „Ellenőr“-ben kijelentette Csernátóny:

„hogy a 48-as pártnak semmi álláspontja és létjoga nincs a különmaradásra azon ellenzéki párttól, mely az ismeretes elvi öt pontot vallja. Ezen különmaradást sugallhatják egyéni nézetek, sajtóságos hajlamok, de elvileg nincs és nem is lehet rá semmi alap.“

1870. jan. 15-én ugyancsak az „Ellenőr“-ben, midőn a jobboldali sajtó beszélt a balközép kebelében lappangó válságról, mely — állításuk szerint — a kormánypolitika felé vonzaná pártunk egy részét, Csernátóny a következőket írta:

„Önök rettenetesen csalódnak, mert primo a balközépben nem lappang semmi válság, s mert — secundo — ha pártunkban elégedetlenség törne ki valaha, az nem a jobboldalra, hanem inkább a 48-as párt merevebb álláspontjának és élesebb eljárásának erősítésére vonzaná az elégedetlenséget. Hát elfeledte a jobboldal, hogy a válság, mely pártunkban 1868 végén történt, nem azért történt, mert a kormánypolitikával kibékülni lehetőségesnek, kívánatosnak tartott, — bárki által, — hanem történt ellenkezőleg azért, mert sokan közülünk nem tartották elég erélyesen jelzettnek pártállásunkat a kormánypolitika ellenében? Ne legyenek vakok és siketek.“

1871. aug. 29-én azon gyanúsítás ellenében, hogy a balközép közelebb áll a jobboldalhoz, mint a 48-as párthoz, Csernátóny ezeket írta:

„Én a kormánypárthoz legkevésbé sem közel, hanem a közjogi alap egész elvi távolságában érzem magamat, s ezen szempontból a 48-as párthoz állok közelebb, melylyel csak a legjobb rendű és eljárási kérdésekre nézve nem értek mindig egyet.“

Ezek s ilyenek voltak Csernátóny nézetei eddig a 48-as párt irányában. És milyennek most? Itt van néhány idézet legujabb cikkeiből, bámulatára azoknak, kik még adnak valamit a politikai elvhűsre és következetességre. Most azt mondja:

„hogy lesz gondja, miszerint a választók megolvassák és megértsék az önök (t. i. 48-asok) politikájának és taktikájának nemcsak előleges természetét, hanem azon romlásos következeit is, melyek sikere esetében kimaradhatatlanul bekövetkeznének nemzetünk összes érdekeinek megsemmisítésére.“

Most „üdvös igazság“ gyanánt veszi azon kijelentést, hogy a balközép és 48-as párt nem egy párt — s azt mondja — hogy ő erről mindig meg volt győződve.

Most azt a tanácsot adja a választóknak, „hogy érdekeik képviselőtét ne bízzák többé azon vakokra, kik nem látják, hogy 1873-ban élünk.“

S ezek után meri Csernátóny állítani, hogy ő elveit nem változtatta, s ezek után meri Tisza Kálmán bizonyítani, hogy Csernátóny elvhűsége minden kétségen fölül áll.

Uraim, hát azt hiszik önök, hogy ketőjükön kívül az egész világ bolond, a mely-

lyel el lehet hitetni minden képtelenséget, mihelyt azt Csernátóny állítja és Tisza Kálmán bizonyítja.

*

A fájdalom mély megillitődésével látjuk, hogy ez is, amaz is, azok közül, kik hazánk jogainak védelmében dicsőségesen forgatták eddig a toll és ékesszólás hatalmas fegyverét — most kimerülve, elfáradva, hitevesztetten hagyják oda egyenkint a csatát.

De egyesek kimerülése nem bizonyíték az ügy nagyszerűsége, jósága és igazsága ellen, és nem lehet nekünk ok a lankadásra. Jó katona, ha elesni látja oldala mellől bajtársát, kettőt vág egy helyet: egyiket magáért, a másikat elesett bajtársa helyett.

A válságot, ha pártunkban bekövetkeznék, mély fájdalommal vennék, de elveink, meggyőződéseink feláldozásának árán kikerülnünk azt nem volna szabad.

Ki kételkedhetnék abban, hogy az ország ellenzéki elvű férfiai benső hazafiúi örömmel vennék a párt tömörülését és összetartását, de igen is, kételkedünk abban, hogy van az országban elvvel bíró komoly ember, a ki azt ohajtaná, miszerint adjuk fel elveinket, csak azért, hogy egyetértsünk azokkal, a kik már feladták. Ezt józanul és becsületesen nem kívánhatja senki, és mi nem is fogjuk tenni soha.

Nem lehet kedves közülünk senkire, szembeszállani azokkal, kikkel eddig egy sorban, egy elv mellett küzdöttünk, de ha elveink követelik azt, akkor a hazafiúi kötelesség parancsolja, hogy ostromló állást foglaljunk el azon bajtársaink álláspontja ellenében, kik elhagyni készülnek a régi tábor, s hamis tanok hirdetése által akarják bennünk megsibbasztani az erőt a további küzdelemre.

Mi rendületlenül bizunk a nemzet érületében. A magyar ellenzék létele nem függ egyesektől. Egyesek meghátrálhatnak, de a nemzet hű marad ez elvekhez s küzdeni fog mellettük mindaddig, míg Magyarország teljes állami önállóságának helyreállításában érvényre jutottak.

Befejezésül ezeket írja Csávólszky:

És most még egy szót Csernátónyhoz. Három év előtt november 2-án egy cikket írt, melyet a nemzet lelkületének emelése iránti égő vágy, az elgyávult meggörnyedés és megalkuvás silány eszélyességének kérelhetlen ostromozása örök emlékeztetővé tesznek előttem. Cikkét az elősejtelem következő szavaival zárja be Csernátóny:

„Megeshetik, hogy az edzettség zománczát lekoptatja lassankint lelkületem hüvelyéről is az idő vagy betegség, a test erejének lazulása vagy a szellem ruganyosságának gyengülése, a nyugalomvágy itt, a nyugalomvágy ott; reményilem azonban, hogy a kopottá válható hüvelyben is éles marad a férfiaság érzelmeinek szabljája mindvégiglen. De ha megtörténnék valaha — mitől nem tart öntudatom — hogy az ellágyulás rozsdája mutatkozzék lelkületem nyilvánulásának szabljáján is, porhüvelyének széthullása előtt is: legyen tudtára mindenkinek jó előre, hogy az olyan ellágyulás, vagyis a hazafiság rideg, hősies, tántoríthatatlan kitartását követelő szent kötelességek iránti hideg számítgatás és langyos ovatoság dermesztő tanácsadásaira nálam sem lehetend más az igazi ok, mint elmém elsatnyulása s lényem összezsugorodása. És akkor szavaimra, bár mily bölcsék gyanánt ajánlgatná is azokat a kislelkűség hitszegény pártja, ne hajts on többé semmit senki, a kiből a hazaszeretet nemes tetteket, dicső önfeláldozást, magasztos kitartást sugal egy nemzet jogainak védelmére, érvényesítésére, diadalmasítására, mint sugallott azoknak, kik mint az ország igazságának vértanui élnek és fognak

élni örökre a becsületes polgárok kegyeletes emlékezetében.“

És én cselekszem, a mint Csernátóny mondja. Eddig hevültem büszke tollának lelkesítő szavain mindig, meghajoltam a szabadságszeretben erős és állami függetlenségünket semmi tekintetnek alá nem rendelő nemes lelkülete előtt; imádtam minden sorát, melyet a nemzeti érület, a hazafiság, lelkesedés és honszerelem szilárdítására és növelésére leirt — de most már — ellágyulást, lemondást, gyáva megadást javasló tanácsaira nem hajthatok többé.

Igaz, nem a fegyver hatalmával küzdünk, de az elvek hazafias, rideg, tántoríthatlan kitartást követelnek mindig, és a nemzet jogainak védelmére, érvényesítésére, diadalmasítására magasztos kitartás kell ma is.

Milyen az a sajtó-fogság?

Igaz történet.

Kósztolóul azoknak, a kiknek tetszik.

Irtá Tóvölgyi Titusz.

(Folytatás.)

Popovics Istvánnal egyszer már találkoztam, midőn harmadéve Bényit látogattam itt meg. Popovics akkor, a szintén sajtó-fogságot szenvedő Miletics látogatásán volt itt, s Pestig együtt mentünk a hajón.

A Popovics arcvonásai nem olyanok, hogy könnyen lehessen azokat feledni, nem annyira a szerb, mint inkább a török vagy zsidó typos (kinyomat) észlelhető rajtuk, s azon pillanatban, melyben beléptem hozzá, török dervisz-hez, vezeklőhöz hasonlított. A vállig leomló bozontos haj, erős és kiszált bajusz, úgy szakáll, kiálló arczesontok, széles husos orr, nagy kiálló, s bizonyos határos tekintettel bíró szemgolyók, közép nagyságu, de eléggé kifejtett test, földig érő szürke házi köntössel takarv.

A mint beléptem, azonnal fölismertük egymást, s mint ezután sorsosok, a gondolat ezen hatása alatt szoritottunk kezét. Popovics ujvidéki szerb, a rajongásig Miletics-párti és nem tud magyarul.

— Ah! kiáltá — hiszen mi már ismerjük egymást. Tehát megérkezett ön? Isten hozta.

Vidor kedvre erőltettem magamat, mintha e találkozás itt nem tett volna rám semmi nyomasztó hatást, ámde Popovicsot megbámultam mégis, mint olyan embert, a ki már a kilenczedik hónapot morzsolja itt.

— Bezzeg, — mondám — midőn először találkoztunk, nem igen gondoltunk arra, hogy itt folytatjuk az ismeretséget.

— Pedig könnyen gondolhattuk volna, — válaszolá ő, — miután mindketten oly politikát üzünk, mely a kormánynak nincs inyére.

Az illető hivatalnok, ki bekisére, talán nem akarván a vélemény nyilvánulásnak tovább is fültanuja lenni, de megküldetése nem is terjedvén továbbra, ajánlá magát, és elment.

— Ki volt ez? — kérdém Popovicsától, — ön már régi lakó itt, tehát ismerni fogja.

— Terek (Török) Kálmánnak hívják, az igazgató mellett foglalkozik, de hogy miféle rangja van? azt nem tudom megmondani. — (Később megtudtam, hogy Török Kálmán első rendü irnok.)

— Mielőtt azonban további beszélgetéshez fognánk, nézzük meg a szobákat; hadd

jövök rendbe, s hadd gondoljam hogy: itthon vagyok.

— Nagyon sokszor elgondolhatja még azt ön egy év alatt, — mondá Popovics keserü humorral, aztán sapkáját s gyertyáját fogta, — ámde hát menjünk. — He! Herr Vezete! — (Vezető ur!) kiáltá, midőn az udvarra léptünk, mely kiáltás után ama három ezüst vonásos, tótos ember bujt ki egy szobából.

A három vonás azt jelentette, hogy az örök közt vezető, (Führer) rangot visel. Ez volt különben a háznagy, s hivatta arra, hogy reánk felügyeljen.

— Hát vezető ur, — mondám neki, — ha megengedné, hogy szobát válaszszak magamnak?

— Csak tesik, csak tesik. — Kilenesen azt gondolnam, tekintetezs urnak legjobb lene a numeró et. Mar csag ugy mondom kiremalasan, hiszen teczik irtenyi... Különben tesik a melyik tetszik.

A Popovics véleménye is az volt, hogy legjobb lesz az ötös szám. A többi szobák egyike sem ily alkalmas mint ez, mely tulajdonképen 3 szobából áll, melyek két-két lépés szélesek. Ámde itt berendezhetem magamat úgy, hogy: egy legyen háló, egy mozdó és egy dolgozó szoba. Ez a három szoba konyhát és kamrát képezhetett azelőtt, miután a ház, mely sajtófogházul használtatik, valami Lindenbaum, pesti kereskedő, s az állam által méreg drágán haszonbérletetik.

Elfogadtam tehát az ötös számú szobát, vagyis inkább lyukcsoportot, melyek egyike egy ágygyal, (mely szalmazsák és pokróczból áll) másika egy szekrényvel, tökéletesen tele volt. A harmadikban íróasztalul szolgáló egy kis fenyőasztal és két faszék állt. — A három szobából egy kényelmes szobát lehetne csinálni, ámde azért, ha például számosabban vannak a foglyok, ez kettő számára jelöltetik ki.

Podgyászomat elhelyezve, visszamentem Popovicscsal az ő szobájába, mely meglehetősen tágas és egész kényelemmel be volt rendezve. Popovics uram, daczára nem valami adonisi kinézésének, nagy hölgyimádó, s szobájának egyik falzata kedves emlékü ismerős nők fényképével volt teli aggatva.

— Ah! — kiáltám, — hiszen ön tündérekkel van körülveve. Mire ő egész komolyan jegyzé meg:

— Ha ezek itt nem volnának, már régen megszöktem volna.

Alig vártam, hogy a beszélgetést arra a tárgyra vigyem át, melyre már igen kíváncsi voltam, azon tárgyra t. i.: melyért Popovics másfél évi sajtó-fogságra íteltetett. Ő ugyanis a „Zasztava“ (zászló) című Ujvidéken megjelenő szerb lapba azt írta, hogy Andrassy Gyula gróf, a Mihály szerb fejedelem meggyilkoltatásában titkos részes vala. — Ilyesmit szerintem két körülmény-nél fogva lehet állítani: vagy akkor, ha arra alapos okok vannak; avagy gyűlölet, és politikai fanatizmusból. — Én mindig ez utóbbit hittem, s ezt hiszem most is, daczára a következőknek:

Midőn tehát annyira már megmelegedve éreztem magamat, hogy e féle kérdést kockáztassak, így szóltam új, és nem minden érdekesség nélküli collegámhoz:

— Hanem ahhoz az állításhoz, melyet ön tett, nagy erkölcsi bátorság volt szükséges.

— Mit ért ön ez alatt?

— Nos, amiért ön elíteltetett.

— Én azt hiszem, sokkal nagyobb bátorság kellett ahhoz, amit ön állított. Különben azt hiszem, hogy ön épen úgy, mint én, csakis igazat mondtunk.

— És meg van ön arról győződve?

— Tökéletesen.

— De hát mért nem bizonyítja be az esküdtszék előtt?

(Folytatása következik.)

Idegen műszavak.

(Folytatás.)

Allegorikus, képletes, virágos.
Allegorizálni, képletesen vagy képletekben beszélni.
Allegretto, élénkebben, élénk, virgoncz.
Allegro, eleven, vidám, élénk, (többnyire zenénél használtatik).
Allemande, német, vagy sváb táncz.
Alliance, (alliansz) szövetség, társulat.
Allegatio, érczvegyítés, keverés.
Alligálni, vegyíteni, keverni.
Allürozni, szövetséget kötni, egyesülni.
Allürozottak, szövetségesek.
Allocatio, behozni, elfogadni.
Allocutio, szónoklat, megszólítás.
Allodialis, szabad öröklés, szabadon öröklött tulajdon, nem jobbágyi tulajdon.
Allodium, vagy *alodiális*, mindegy.
Allodoxia, hamis hit, más hit.
Allographum, idegen kézírás, más kézírása.
Allolalia, hibás nyelvezet.

Allonge, (allonzs) fodrozott paróka, hosszabbító czédula, mely a váltóra ragasztatik, hogy a jótállók neve rá jöhessen, ha például a váltó hátsó oldala már tele van írva.

Allons, (allon) előre! menjünk!

Allonym, másnevű, idegenszerű.

Allöopathia, *allopathia*, gyógymód, melynél oly szerek alkalmaztatnak, hogy a betegségnek ellene dolgozzanak, ellenhatást gyakoroljanak.

Alloquium, szónoklat, megszólítás.

Allotria, a mik a dologhoz nem tartoznak, mellékes tárgyak, idegenszerű foglaltságok.

Allotriophagia, vágy valami szokatlant, különöset ehetni.

Allouabel, (alluabl) elfogadható, érvényes.

Allouálni, elfogadni, helyeselni.

Alludálni, valamire czélozni, ingerelni, valakit szóval piszkálni.

Allusio, czélzás (szóval).

Alluvio, uszadék föld, usztátás.

Alluvionáló-jog, a partlakók joga az uszadék földhöz.

Almagesta, csillagászati észleletek gyűjteménye.

Almanach, évkönyv, zsebkönyv, időtájékoztató, naptár.

Al marco, az érczek márka súlya szerint.

Almaria, okmány-szekrény.

All minuta, *alla minuta*, kicsinyben.

Almosiák, szegénypénz, adakozás.

Alogia, alapnélküliség, értelmetlenség, esz nélküliség, esztelenség.

Along vagy *allong*.

A l'ordinaire, (al ordinér) szokás szerint, mint rendesen.

Al pari, egyenlő értékű.

Alpha, az ábécze első betűje; kezdet.

Alphabet, betűsorozat, ábécze.

Al piacere, (al piacsere) tetszés szerint, tessék.

Alporama, alpesi kilátás, kilátás a havasokra.

Albrúnák, jövődö-mondók, szent asszonyok.

Alt, *altó*, középhang.

Altan, kiugrás, (föül az épületen).

Altar, az istennek való áldozat bemutatásához használt asztal. (A pogány idöktől származik).

Altaragium, az oltárnak szentelt.

Alta viola, kettös hegedű, mély hegedű, karhegedű.

Alterabel, változó, változható.

Alteratio, kedély mozgalom, indulat, ijedelm, ijedség.

Alterativa, átváltoztató, a nedveket folyton javító gyógyszer.

Altercatio, meghasonlás, veszekedés.

Alter ego, a másik, vagy második én, személyesítő.

Alterálni, ijesztetni, ingerelni, izgatni, változtatni, másítani.

Alternatio, változatosság, változás.

Alternativ, változasképen, egyiket a másikért.

(Folytatása következik.)

Az a híres egri konferenzia,

melyen a határozathozatal ebéd utánra hagyatván, elmaradt, mert a bikavér megártott nekik.